

V Praze dne 3.9.2024

Vážený pane premiére,
vážení členové vlády České republiky,

z Vašeho pověření nám na náš otevřený dopis ohledně hrozící energetické krize na Vás a další členy vlády odpověděl 12. srpna ministr průmyslu a obchodu Jozef Síkela.

Musíme s politováním konstatovat, že ministr resortně odpovědný za energetiku odpověděl pouze politicky a obecně za použití fráží a odkazů typu „vše vyřešíme“, „na všem se s dotčenými subjekty dohodneme“.

Využitý postup modelování energetické budoucnosti republiky, týkající se budoucí spotřeby elektřiny, energetického mixu zdrojů, jejich časové disponibility atd. nebyl podroben žádné široké odborné i veřejné diskuzi a oponentuře. Proč tomu tak není? Protože autoři si zřejmě musí být vědomi totální neudržitelnosti svých postupů a závěrů.

Z odpovědi pana ministra Síkely, který už svou formou dopisu podepsaného v. z. nečitelným zástupcem degraduje jeho úroveň, vyplývá, že existuje významná nekompatibilita mezi tzv. superkritickým a dekarbonizačním scénářem budoucího stavu energetických zdrojů ČR. To znamená, že pro soukromé investory neexistuje nic dostatečně relevantního a závazného, co by je mělo motivovat investovat do energetiky. Máme obavu, že to asi potvrdí i nová podoba Státní energetické koncepce (SEK), Národního klimaticko-energetického plánu (NKEP) a Politiky ochrany klimatu (POK). To je spojeno s novými významnými riziky další destabilizace české energetiky a s ní i celé ekonomiky a společnosti.

Dovolte, abychom konkrétně rozporovali odpovědi MPO na naše otázky.

Jestli si někdo představuje krizové řízení v energetice zmanipulováním scénáře zdrojů tak, aby nevypadal nepřijatelně kriticky a prohlašuje, že vše je „brnkačka“ a „v pohodě“, tak to je výraz naprosté nekompetence v politice vlády ČR, která je odpovědná svým občanům za bezpečnost země včetně energetické.

Naše klíčové energetické dokumenty se zpracovávají na základě předpokladů dobré mezinárodní spolupráce. Jaké záruky na koordinaci těchto politik máme v EU, když jsme například viděli protesty řešené MPO v Bruselu proti omezení dodávek zemního plynu, a to k tomu ještě v létě? Jaké jsou záruky, že nezvítězí hospodářsko-politické zájmy největších ekonomik EU v čele s Německem?

V hodnocení bezpečnosti všech klíčových systémů – nemluvě o kritické infrastruktuře - se vždy modeluje dosažení cílového (optimálního) stavu tak, aby systém fungoval i za těch nejméně pravděpodobných „černých“ scénářů. V pojetí českého vládního plánování energetiky tomu tak není – vidíme zjevnou snahu pod tlakem dekarbonizační ideologie ohýbat vstupní podmínky a manipulovat s nimi, aby se to s pomocí modelování dle SEEPIA dalo „vyřešit“. Ovšem sebemenší budoucí i malá odchylka může způsobit řetězovou reakci s výslednou disfunkcí systému. Samotné zadání pro modelování není postaveno na zvládnutí i té nejméně pravděpodobné události (respektive řady navazujících událostí), ale napřed se vytyčil žádoucí výsledek a jemu se podrobila vstupní data.

Modelování směřuje v modelu SEEPIE brutto a netto údaje výroby, přitom oba modely, tedy i model PLEXOS, končí netto výrobou a nepracují s netto spotřebou, která je základem hodnověrných scénářů vývoje energetiky. Přestože dosažené hodnoty výroby elektřiny jsou nízké, je jich navíc dosaženo použitím nereálně vysokého využití výkonu solárních a větrných zdrojů. „Matematické“ výpočty v modelování totiž míní jen výrobu v ročním průměru, což neodpovídá na otázku, jak zajistíme zdrojovou přiměřenost každý den, týden a měsíc, a to zejména v zimním období. Analýza státní firmy ČEPS MAF CZ 2022 z jara loňského roku předpovídala pro dekarbonizační scénář, že po 1084 hodin v roce nebude zajištěna ŽÁDNÁ dodávka elektřiny. To je pro průmysl naprosto kritické a nepředstavitelné.

Je nepřijatelné, aby bateriová úložiště byla vedena jako „zdroje“, aniž by byla započtena (ponížena) produkce z OZE pro jejich nabíjení. Stále dosud fiktivní objem může produkci elektřiny ze skutečných zdrojů pouze časově posunovat, a to navíc s účinností nižší než 90 %. Neboli se jedná o spotřebiče elektřiny. Pak samozřejmě pokrytí spotřeby v hodinové úrovni vychází zcela jinak, než při reálné spotřebě a omezených možnostech dovozu elektřiny. Ve výpočtech není zahrnuto velmi reálné odstavování vzájemně se kanibalizujících solárních a větrných zdrojů v době obrovských přebytků v celé Evropě.

Jsou oba scénáře, dekarbonizační a superkritický, na sebe navazující, nebo paralelně realizované? Nebo jde o alternativy, o kterých se bude teprve rozhodovat? Kdo je vytvořil a kdo za ně zodpovídá? Kde lze najít podrobnosti superkritického scénáře? Navzdory předneseným argumentům se nelze ubránit dojmu, že superkritický scénář si nemůže nárokovat ani jeden ze svých atributů, protože velmi optimisticky už v roce 2027 počítá s celkovým instalovaným výkonem v zemním plynu 3000 MW (realita dnes 2400 MW) a s 5800 MW ve FVE (dnes necelých 4000 MW včetně mikrozdrojů na střechách rodinných domů). Koneckonců ani těch uvažovaných zbylých 1500 MW v uhlí rozhodně nereprezentuje nejčernější představitelný scénář, jímž je kvůli zničení ekonomiky uhelných zdrojů emisními povolenkami prostě čistá nula výkonu. Když zavrou velké kondenzační elektrárny, zhroutí se i ekonomika dolů, protože žádný důl nebude mít kladné hospodaření kvůli nízkému odběru uhlí z tepláren. Plánuje se tedy i veřejná podpora těžebních společností? Nebo dovezeme uhlí ze zahraničí?

Uvažované scénáře výroby elektřiny musejí tedy ve své bilanci nutně počítat s ukončením provozu energeticky náročného průmyslu. Navíc předpokládané dekarbonizační scénáře teplárenských zdrojů uvažují výrazné snížení výroby elektrické energie, a to za situace, kdy se podílejí na celkovém instalovaném výkonu parních elektráren v současnosti z 30 %.

Modelování do značné míry spoléhá na pokrytí plánovaného deficitu produkce elektřiny v ČR dovozem. Ovšem odkud? Německo se odstavením posledních jaderných elektráren už v roce 2023 změnilo z exportéra na v bilanci čistého dovozce elektřiny (pro rok 2024 plánuje dovézt už 38 TWh). Podle posledních mediálních zpráv Polsko zavře v roce 2026 důl a elektrárnu Turów a od roku 2027 se proto stane rovněž dovozcem elektřiny, kterým je už celá léta Rakousko (dosud největší importér elektřiny z ČR). Export z Francie potřebuje klíčově Německo a další okolní země, Švédsko nedávno ústy vlády odmítlo silnější propojení své sítě s Německem, protože nechce „importovat německé energetické problémy“.

Jak se v ČR a v EU změnila zásadně zdrojová základna, aby bylo možno tvrdit (snad prý ve stále letos ještě nepublikované analýze ČEPS), že je situace lepší a dovozy reálnější? Nebo jde opět jen o celoroční bilance na papíře bez jakéhokoli vztahu k nejkritičtějším dnům a týdnům v roce? Je tedy podivné, že „změny na úrovni evropských dat o instalovaných výkonech“ vedou k lepším výsledkům, když jde evidentně o změny ohledně stabilních zdrojů k horšímu. A navíc má jít o dálkový transfer elektřiny s velkými ztrátami do ČR přes několik zemí, protože od sousedů, s výjimkou menší exportní kapacity Slovenska, to nepůjde. Přestože existuje nějaká teoretická legislativa vedení EU o vzájemné pomoci, budeme nadále závislí na kapacitě cizí sítě, která v reálné politické praxi může upřednostnit vlastní potřeby stability dodávek před zájmy cizí země. Kde jsou jakékoli smluvní záruky dovozů v potřebném čase, za jakých podmínek či dokonce sankcí. A v neposlední řadě, za jakou cenu, když v době deficitu vždy každá komodita zdražuje?

Pokud jde o zemní plyn, Německo jako klíčová tranzitní země pro přepravu plynu do ČR již intenzívně pracuje na jejich přestavbě na vodíkovody. Navíc chce pro náhradu uhlí po celém Německu vybudovat až 18 GW v nových paroplynových zdrojích, což zásadně zvýší německou spotřebu plynu a logicky omezí dostupnost této komodity pro vnitrozemské Česko. Podle propočtů našich expertů by náhrada uhlí plynem vyžadovala dovoz dodatečných 10-12 miliard m³ zemního plynu, což transfer přes Německo v blízké budoucnosti už neumožní. Projekt Hercules předpokládá v Německu spotřebu vodíku už v roce 2030 ve výši 75 TWh, přičemž minimálně ze 60 % by měl být zelený vodík dovážěn do Německa ze zahraničí. Česko se přitom také spoléhá na dovoz vodíku z ciziny. Nabízí se otázka, kde jsou indikované možnosti dovozu, který předpokládá MPO a jak to konkuruje sousedním zemím v čele s Německem?

Nemáme rovněž vyřešenu otázku energetiky automobilové dopravy. Potřebná elektrifikace by vedla k dalšímu navýšení spotřeby a současně by se musel změnit podíl obnovitelných zdrojů na výrobě elektřiny, což vytváří zásadní problém zejména v zimě, dokud nebudou ve 40. letech zprovozněny čtyři nové jaderné reaktory. Přitom již citovaná zdrojová analýza ČEPS MAF CZ 2022 počítá do roku 2040 zhruba se zdvojnásobením současné spotřeby elektřiny. LEX OZE III vyžaduje nerealistický podíl OZE v energetickém mixu.

Marně se domáháme odpovědi na naléhavé otázky, jak MPO chce vyřešit náhradu uhlí u velkých závodních energetik, které masivně investovaly do ekologizace, s uhlím počítají i nadále a mají platné smlouvy s těžaři do doby konce těžby v dole Bílina asi v roce 2035?

Nyní se dozvídáme z odpovědi ministra Síkely, že když provozovateli uhelné elektrárny přestane vycházet ekonomika, tak včas předem ohlásí Energetickému regulačnímu úřadu ukončení činnosti. Státní firma ČEPS poté rozhodne, že zdroj je ale potřeba a dalším provozováním elektrárny a logicky také uhelného dolu bude pověřena konkurence. Když jejich hospodaření bude ztrátové (což kvůli emisním povolenkám se děje už nyní), pak má tato konkurence snad obdržet nějakou veřejnou podporu? Toto je zcela v rozporu se zásadami hospodářské soutěže a hrozí vzniknout právní paskvil, který je předem zárukou soudních proher s miliardovými ztrátami státu.

Jestliže dnes vidíme EU notifikaci 5. nového bloku JE Dukovany, která stále nebyla zveřejněna navzdory slibu MPO tak učinit do konce června, jaký je reálný odhad možnosti přizpůsobování výkonu jaderných zdrojů konstruovaných pro základní zatížení? Jaký dopad na životnost elektrárenských zařízení bude mít relativně časté cyklování výkonu, o němž se uvažuje i v případě jaderných bloků? Je k dispozici studie o vlivu relativně rychlých změn výkonu na velké elektrárny z hlediska životnosti a ekonomiky provozu?

Pokud – jak věříme – dojde ke konkretizaci odpovědi resortně odpovědného ministerstva průmyslu a obchodu, spolu s českou veřejností bychom si přáli tvrdá čísla a fakta, podepsaná konkrétními zodpovědnými osobami a podepřená také kvalitní expertní oponenturou. V sázce je v příštích několika málo letech příliš mnoho: dokážeme zajistit stabilní, bezpečnou a cenově dostupnou energii tak, aby z Česka neodešel průmysl a s ním i prosperita, nezvyšovala se inflace a občané neztráceli životní úroveň?

S poděkováním a pozdravem

Adresát:
Premiér České republiky
Vláda České republiky

Na vědomí:
Kancelář prezidenta republiky
členové Parlamentu České republiky
sdělovací prostředky